

Rapport til Det Danske Institut i Athen

Opholdsperiode: 20/11 – 4/12 2017

Kirstine Skov Hansen, kunstner

Jeg søgte et ophold hos Det Danske Institut i Athen, da jeg var meget nysgerrig på at undersøge byens og landets kirkegårds-kultur til fremtidige kunstprojekter. Kirkegårde har længe fascineret mig og jeg synes det er meget interessant at opleve og dokumentere hvordan kirkegårds-kultur og forhold til døden kan være anderledes fra kultur til kultur. I min research inden opholdet, faldt jeg over en bog som dokumenterede feltarbejde i Grækenland i forbindelse med dødsritualer ved græske begravelser i 1970'erne. Omdrejningspunktet for feltarbejdet var de såkaldte grædekoner, som den bærende og styrende del af udførelsen af ritualerne. Men hvad gjorde disse grædekoner så betydningsfulde i relation til død, og fandtes de mon stadig i det moderne Grækenland? I relation til mine kommende studier af kirkegårde i Athen, ville jeg derfor også undersøge grædekonerens rolle nærmere.

I Athen fik jeg studeret byens største kirkegård "Proto Nekrotafio" og den antikke kirkegård "Kerameikos" hvor jeg fik lavet visuelt materiale i form af video og fotoproduktion. Ved Proto "Nekrotafio" fik jeg mulighed for at tale med gravere, præster og kirkegårdens direktion. En forsker tilknyttet direktionen tilbød at tage mig med til en begravelse, så jeg kunne opleve de forskellige faser ved en græsk begravelse. Det var meget interessant at se hvordan proceduren foregår, samt hvor meget social status har at sige. Som jeg kunne forstå på forskeren så ser man døden og sit gravsted som en investering, derfor bruger man gerne mange penge på at have en familiegrav til næsten evig tid. Men det er ikke alle som har mulighed for det, og på grund af krisen, ser man nu flere og flere midlertidige/3-årige gravsteder.

Forskeren introducerede mig også for kirkegårdens præster, hvor jeg fik lov til at komme ind på deres kontor. Jeg må indrømme at jeg begyndte at føle mig ret lille i dette selskab af mandlige præster - man kunne tydeligt mærke hvor magtfulde de var. I forbindelse med mine samtaler om kirkegårde, spurgte jeg også dem om grædekonerne. Alle havde tidligere svaret at de ikke længere fandtes, da disse kvinder hørte til det tidligere Grækenland før reformerne i 1980'erne. Men præsterne kom med nogle forslag til hvor det måske stadig blev praktiseret, blandt andet mindre græske øer og regionen Mani.

Efterfølgende dykkede jeg for alvor ned i materiale om grædekonerne, blandt andet takket være Det Nordiske Bibliotek, som har en hel del materiale om emnet. Herigennem kom jeg også i kontakt med lokale og skandinaviske antropologer, som havde lavet feltarbejde om grædekoner. Jeg fik forskellige svar på om grædekonerne stadig fandtes og om det ville være muligt at kunne møde dem. Her ligger nemlig mange etiske overvejelser i dette, da området er

meget privat og at man ikke bare som fremmed kan tillade sig at kontakte dem. Det har taget flere år for antropologer at kunne blive accepteret ind i disse grupper af grædekoner. En svensk antropolog foreslog mig at tage til Mani-regionen, og nærmere byen Areopoli, måske kunne jeg være heldig at få en fornemmelse af om de stadig fandtes.

Jeg tog afsted til Areopoli, selvom det var en meget spontan plan uden større forberedelser. Det var interessant at opleve landskaberne og de små byer, som uden for turistsæsonen virkede meget lokale og fjerne fra livet og dynamikken i Athen. Byen og hele Mani-området er åbenbart kendt for sin krigeriske fortid, hvor de formåede at holde sig selvstændige under Osmannernes overtagelse af Grækenland. De har derfor også deres eget flag hvor der står "Frihed eller død". Området virkede altså til på flere måder at være i kontakt, eller være forbundet til en dødkultur og se døden som en naturlig del af deres liv og identitet.

Takket være Couchsurfing skrev jeg ud og spurgte om nogle lokale kendte til grædekonerne og jeg fik svar! En fyr tilbød at hjælpe mig og ville endda køre mig rundt til forskellige byer (Ikke meget offentlig transport i området). Han hentede mig i Areopoli og sammen kørte vi rundt til forskellige byer og talte med præster og lokale (Eller han talte med dem på græsk og oversatte for mig). Vi endte tilbage i Areopoli, hvor byens boghandler har udgivet tekster om disse kvinder og områdets dødkultur. Han kunne fortælle at de stadig fandtes, men at samfundet sørgede for at beskytte dem mod fremmede.

Så desværre kunne det ikke lade sig gøre at møde dem, men jeg fik svar på at de stadig findes. Hvor længe de mon kommer til at gøre det er uvist. Det virker ikke til at de efterfølgende generationer har større kendskab til grædekonerne eller selv kan praktisere kvindernes ritualer. Men måske lever ritualerne videre på en anden måde i dag, hvem ved. I hvert fald har de to ugers intens research, møder og tanker sat et dybt indtryk og jeg vil gerne tage de næste skridt, der kan udvikle sig til en kommende udstilling.

Et stort tak til Det Danske Institut i Athen for et fantastisk ophold samt den store støtte, vejledning og rådgivning, som jeg følte jeg altid kunne få og som var afgørende for mit arbejde. Det er jeg meget taknemmelig for. Og så har det været spændende og inspirerende at opleve Athen for første gang med alle deres museer, gallerier for samtidskunst, klementiner, solskin og den gæstfrie stemning. Håber meget at kunne komme tilbage en dag!

De bedste hilsner Kirstine

